

راهبردهای ارزش آفرینی در پژوهشهای علوم انسانی اسلامی

علیرضا عالی پور¹

چکیده

هدف: پژوهش حاضر به دنبال ارتباط بین فناوری نرم با تحقیقات علوم انسانی و به منظور ارزش آفرینی در پژوهشهای علوم انسانی اسلامی بود. **روش:** این پژوهش یک مطالعه کیفی و کمی (آمیخته) است که به صورت توصیفی - تحلیلی با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای و بررسی‌های میدانی انجام شده است. **یافته‌ها:** در مرحله اول برای گردآوری داده‌ها، از ابزار مصاحبه اکتشافی و نیمه‌ساختاریافته با خبرگان استفاده شده است. در مرحله دوم، با استفاده از تکنیک **SWOT**، راهبردهای مدیریتی به منظور ارزش آفرینی در پژوهشهای علوم انسانی ارائه شد. بدین منظور ابتدا نقاط قوت، ضعف، فرصتها و تهدیدهای پژوهشهای علوم انسانی شناسایی و توسط کارشناسان وزندهی شدند. سپس ماتریس **SWOT** استخراج و راهبردهای مناسب ارائه شد. **نتیجه‌گیری:** چهار راهبرد اصلی شامل تحول در علوم انسانی و پژوهشهای علوم انسانی، کارآفرینی در پژوهشهای علوم انسانی، روشهای تحقیق در پژوهشهای علوم انسانی و راهبرد ساختاری در پژوهشهای علوم انسانی، در راستای ارزش آفرینی در پژوهشهای علوم انسانی ارائه شده است.

واژگان کلیدی: علوم انسانی، پژوهش، فناوری‌های نرم، تحلیل **SWOT**.

◇ دریافت مقاله: 97/05/11؛ تصویب نهایی: 97/11/17.

1. دکترای تخصصی مدیریت آموزشی، استادیار گروه مدیریت دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره) نوشهر/ نشانی: نوشهر؛ دانشگاه علوم دریایی / نمابر: 01152333718 / Email: alipoor.alireza@yahoo.com

الف) مقدمه

اهمیت دادن به موضوع پژوهش در سیاستگذاری هر کشوری، نقش و جایگاه حساسی در توسعه دارد. در کشور ما بر خلاف کشورهای پیشرفته، هنور «کاربردی کردن پژوهش» جایگاه ویژه خود را نیافته است؛ اما آنچه مشکلات را دو چندان کرده، عدم کاربرد پژوهشهای علوم انسانی است. تا زمانی که وضعیت علوم انسانی در یک جامعه اصلاح نشود، امکان اصلاح در علوم دیگر هم میسر نخواهد شد. اهمیت مسئله علوم انسانی کاملاً در سخنان مقام معظم رهبری مشهود است؛ ایشان در دیدار با استادان دانشگاه فرموده‌اند: «حدود دو میلیون نفر، دانشجویان علوم انسانی‌اند. این به یک صورت انسان را نگران می‌کند. ما در زمینه علوم انسانی، کار بومی، تحقیقات اسلامی چقدر داریم؟» (امام‌خامنه‌ای، 1388). این جملات، انتقاد صریح رهبر انقلاب نسبت به وضعیت علوم انسانی و پژوهشهای علوم انسانی است.

امروزه علاوه بر اینکه اهمیت علوم انسانی برای مسئولان ما کاملاً روشن نشده، همچنان علوم انسانی وارداتی در دانشگاههای ما در حال تدریس است و متأسفانه پژوهشهای این علوم نیز نتوانسته‌اند در جامعه کاربردی شوند. کشورهای توسعه یافته سرمایه‌گذاری مطلوبی در علوم انسانی انجام داده‌اند؛ تا جایی که در راستای فناوری نسل چهارم و دانشگاه نسل چهارم حرکت می‌کنند. اگر چه فناوری نرم در کشورهای توسعه یافته اجرا می‌شود و آنها مدعی نظریه فناوری نرم‌اند؛ اما بارها و بارها مقام معظم رهبری مسئله فناوری‌های نرم را با عناوین مشابهی همانند نهضت نرم‌افزاری، نهضت تولید فکر و سبک زندگی اسلامی - ایرانی مطرح کرده‌اند. با این حال، متأسفانه مسئولان نظام آموزشی هنوز نتوانسته‌اند بین فناوری نرم و سخت ارتباط برقرار کنند و عملاً پیاده‌سازی پژوهشهای علوم انسانی در کشور با چالش مواجه است. این تحقیق با هدف ارائه راهبردهای ارزش آفرینی در پژوهشهای علوم انسانی اسلامی انجام شده است.

ب) مبانی نظری**1. تفاوت بین فناوری نرم از دیدگاه غربی‌ها و دیدگاه مبانی اسلامی**

از دیدگاه مقام معظم رهبری، علوم انسانی به اندازه علوم صنعتی و پزشکی مهم است و پیشرفت و نظریه‌پردازی در آنها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. ایشان بسیاری از حوادث و اتفاقات دنیا را ناشی از نظریه‌پردازی‌های دانشمندان این رشته‌ها می‌دانند و می‌فرمایند: «بسیاری از حوادث دنیا حتی در زمینه‌های اقتصادی و سیاسی و غیره، محکوم نظرات صاحب‌نظران در علوم انسانی است؛ در جامعه‌شناسی، در روان‌شناسی، در فلسفه؛ آنها هستند که شاخصها را مشخص می‌کنند» (امام‌خامنه‌ای، 1387). یک تفاوت مهم بین فناوری نرم از دیدگاه غربی‌ها و مبانی اسلامی، نگاه دو بعدی به انسان و در نظر گرفتن دنیا و آخرت برای انسان در تفکر دینی است. بسیاری از مباحث علوم انسانی، مبتنی بر فلسفه‌هایی‌اند که مبنایش مادی‌گری است، مبنایش حیوان انگاشتن انسان است، عدم مسئولیت انسان در قبال خداوند متعال است، نداشتن نگاه

249 **◆** راهبردهای ارزش آفرینی در پژوهشهای علوم انسانی اسلامی

معنوی به انسان و جهان است. این علوم انسانی را ما ترجمه کنیم، آنچه را که غربی‌ها گفتند و نوشتند، عیناً ما همان را بیاوریم به جوان خودمان تعلیم بدهیم، در واقع؛ شکاکیت و تردید و بی‌اعتقادی به مبانی الهی و اسلامی و ارزشهای خودمان را در قالبهای درسی به جوانها منتقل کنیم؛ این چیز خیلی مطلوبی نیست» (میر، 1388). همچنین امام خمینی در این زمینه می‌فرماید: «ما که می‌گوییم دانشگاه اسلامی، ما می‌خواهیم که یک دانشگاهی داشته باشیم که روی احتیاجاتی که این ملت داشته باشد، کرسی داشته باشد و برای ملت باشد». (امام خمینی، 1377، ج 12: 340)

خبرگان دانشگاهی معتقدند که ما می‌توانستیم مدعی نسل چهارم فناوری با محوریت فرهنگ اسلامی - ایرانی باشیم؛ زیرا در حوزه‌هایی از علوم انسانی، از غربی‌ها هم جلوتر حرکت کرده و دارای مبانی فکری بسیار قوی بوده‌ایم؛ چنانچه مقام معظم رهبری نیز اعتقاد دارند: «ما در بخشی از رشته‌های علوم انسانی، قرن‌ها جلوتر از دنیا هستیم. خیلی جلوتر از کسانی هستیم که امروز در این رشته در دنیا سرآمد به حساب می‌آیند. چرا اینها را دنبال نکنیم؟ در رشته‌های گوناگون علوم انسانی؛ ادبیات، فلسفه، تاریخ، هنر، ما خیلی سابقه داریم. بعضی از علوم انسانی دیگر هم هست که اگرچه از غرب آمده، اما اگر درست دقت کنیم، خمیرمایه آن که عبارت از عقلانیت و تجربه‌گرایی است، از تفکر و روح ایرانی - اسلامی است. اروپای خرافاتی نمی‌توانست زیست‌شناسی و اقتصاد و مدیریت و روان‌شناسی و جامعه‌شناسی را به این شکل تنظیم کند. این، سوغات تفکر علم‌گرایی و تجربه‌گرایی شرق و عمدتاً ایران اسلامی بود که رفت در آنجا و به این تحول منتهی شد». (امام‌خانه‌ای، 1386)

2. سیر حرکت دانشگاه از نسل اول تا دانشگاه نسل چهارم

به منظور بررسی فناوری نسل چهارم و همچنان دانشگاه نسل چهارم، سیر تکامل فناوری و دانشگاه از نسل اول به نسل چهارم تشریح می‌شود. در نسل اول فناوری، بسط حوزه‌های علمی به عنوان «محتوای اصلی» مطرح بوده است. به عبارتی؛ توسعه محتوا و آموزش محوری مبنا قرار گرفته بود. در نسل دوم، تعامل بین فناوری و بازار و توجه به نیازمندی‌های بازار در نظر گرفته شد. در نسل سوم، توسعه فناوری‌های سخت و فناوری‌های برتر مطرح شد و در نسل چهارم فناوری، مسئله فناوری‌های نرم که بر پایه علوم انسانی و مطالعات بین رشته‌ای و ترکیبی از فناوری سخت و نرم بود، مطرح شد. (میرزا امینی، 1385)

در سیر تکاملی دانشگاهها نیز ابتدا دانشگاهها، تدریس را وظیفه اصلی خود می‌دانستند. در واقع؛ نقش اصلی دانشگاههای نسل اول، آموزش نیروی انسانی بود؛ لذا این دانشگاهها، دانشگاههای آموزش محور بودند که با تغییر اوضاع و نیازهای جوامع، در اواخر قرن نوزدهم نقش پژوهش نیز به آن افزوده شد. به عبارتی؛ از دانشگاههای نسل دوم به عنوان دانشگاههای پژوهش محور یاد می‌شد (تیزکوینز، 2003: 110). کاهش بودجه‌های عمومی پژوهش باعث شد تا دانشگاههای مدرن برای دستیابی به بخشهای خصوصی برای

کسب سرمایه‌های بیشتر، به فعالیتهای تجاری و کسب و کار روی آورند؛ لذا نسل جدید دانشگاهها، با عنوان دانشگاههای نسل سوم یا دانشگاههای کارآفرین، رهبری آموزشهای کارآفرینی را عهده‌دار شدند. دانشگاه کارآفرین با محوریت علوم مهندسی، از دانش بازار و تجارب افراد صاحب تجربه در بازار بهره می‌برد و وجود افراد توانا و شایسته، علاقه‌مند و خلاق در این دانشگاهها ضروری است (ذوالفقاری و همکاران، 1390: 47). دانشگاههای نسل سوم به دلیل تغییر در ماهیت تولید علم و تولید اقتصادی، علاوه بر پژوهش و آموزش عالی، نقش سومی به نام مشارکت در توسعه اقتصادی و منطقه‌ای پیدا کردند. این تغییرات در رویکرد تخصیص منابع و عوامل ایجاد ثروت سبب شد که جایگاه تحقیق و نتایج ناشی از آن بدون توجه به بازگشت سرمایه‌های صرف شده برای آن، تضعیف شود و منجر به گسترش رویکرد تجاری‌سازی¹ نتایج تحقیقات در چند دهه اخیر در دانشگاهها و مراکز تحقیقاتی کشورهای توسعه‌یافته شد. در قرن بیست و یکم، دانش و فناوری نقش فزاینده‌ای در توسعه جوامع ایفا کرده و جهان به سوی عصر دانش‌محوری در حال حرکت است. (عتایی و همکاران، 1392: 169)

در نسل چهارم دانشگاهها، کاربردی کردن پژوهشهای علوم انسانی یا به عبارتی؛ فناوری‌های نرم، مأموریت اصلی این دانشگاهها در نظر گرفته شده است. در ایران، در زمینه‌های نانو، فیزیک، مکانیک و هوا-فضا حمایت پژوهشی می‌شود؛ اما با وجود آنکه نخبگان می‌دانند علوم انسانی مهم و جهت‌دهنده‌اند و افقها را روشن می‌کنند، ولی جایگاه کارکردی و سرنوشت‌ساز علوم انسانی فراموش شده است. هر ملتی نیاز به تمدن‌سازی دارد تا به وسیله آن، آینده‌اش را با دستاوردش ترسیم کند. برای تمدن‌سازی، هر ملتی باید بتواند دارایی‌هایش را بر اساس اقتضانات کنونی مطرح و بازتولید کند تا بتواند آینده‌اش را رقم بزند؛ علوم انسانی، روح تمدن بوده و هست و باید باشد. (وادس‌ورس، 2012²)

در تعریف کلی، کاربردی کردن علوم انسانی؛ یعنی علوم انسانی به طریقی حرکت کند که به حل مسئله ناظر باشد و به نیازی از نیازهای جامعه پاسخ بدهد. به علوم انسانی ظلم شده است؛ برای مثال، زمانی به این مسئله توجه نشده که چقدر دانش روان‌شناسی می‌تواند به حل مشکل اعتیاد یا به تثبیت بنیاد خانواده و بهتر زیستن کمک کند. بخش عظیمی از آمار فاجعه‌بار طلاق، ناشی از فقدان مهارتهای زندگی زناشویی است؛ نه اختلاف فرهنگی هست، نه اختلاف اقتصادی و نه اختلاف ناشناختگی؛ هیچ کدام از اینها نیست؛ آموزش زندگی پس از ازدواج داده نشده است (مکی نیری، 1391). هیچ رشته‌ای از علوم انسانی نیست که زمینه‌های کاربردی نداشته باشد، اما این زنگ خطر را باید در نظر گرفت که نباید از هیچ علمی، از جمله علوم انسانی، صرفاً انتظار داشت که کاربردی عمل کند. این فرض که علوم انسانی کاربردی نیستند یا

1. Commercialization
2. Wadsworth

251 **◆** راهبردهای ارزش آفرینی در پژوهشهای علوم انسانی اسلامی

نشده‌اند، غلط است و باید از تکرار آن خودداری کرد؛ زیرا علوم انسانی را به راهی خواهد کشاند که برای اثبات و مشروعیت یافتن خود ناچار می‌شوند ادعاهای صوری مطرح کنند و در نتیجه به تولید یافته‌های ساختگی بپردازند (بن‌ورث، 2004). دنیایی که فقط انتظار فناوریانه از علم داشت نیز ضرر کرده است. درست است که اقتصادش بازار رونق پیدا کرده، اما پایه‌های تمدن‌سازی خود را از دست داده است. کشورهایی توانسته‌اند پایه‌های تمدن‌سازی را بنا نهند و تمدن بسازند که علم را فقط در خدمت کاربرد نگرفته‌اند؛ یعنی زاینده‌گی نظری علم را حفظ کرده‌اند. باید تحقیقات بنیادی اهمیت داده شود؛ و گر نه به زودی در عرصه کاربردی ساختن همه علوم از جمله علوم انسانی، با شکست روبه‌رو خواهیم شد.

علاوه بر ضرورت تحقیقات بنیادی در علوم انسانی، فناوری‌های نرم می‌تواند یکی از مهم‌ترین نتایج کاربردی علوم انسانی باشد. حوزه کارکردی فناوری‌های نرم (فناوری تجاری، فناوری اجتماعی، فناوری فرهنگی، فناوری یادگیری از طریق تجربه و احساس فردی، فناوری زیستی نرم، فناوری مهندسی نرم، فناوری نظامی، فناوری سیاسی)، در دانشگاه تمدن‌ساز که با انسانیت و فرهنگ ارتباط دارد، اتفاق می‌افتد. این دانشگاه، همان دانشگاه نسل چهارم است (عالی‌پور و عنایتی، 1393: 28). این یک تصور غلط است که بتوان دانش و فناوری را از سایر کشورها خرید. انتقال دانش و فناوری، یادگرفتنی است. نیروی انسانی فقط با پول ساخته نمی‌شود، بلکه باید هویت آنها شکل بگیرد که این کار نیز تنها با شناخت قابلیت‌های آنان و استفاده از آنها ممکن است. در گذشته انتخاب شریک خارجی برای سازمانها و مراکز با خرید دانش فنی نیز همراه بود که این موضوع مهم‌ترین عامل عدم توسعه علم و فناوری محسوب می‌شود (سناری، 1394: 8)؛ اما متأسفانه در حرکت از نسل اول به نسل چهارم دانشگاهها، آنچه مورد غفلت دانشگاههای ایران واقع شده، مسئله علوم انسانی، پژوهشهای علوم انسانی و هویت منابع انسانی است. دغدغه ذهنی محققان در این پژوهش، راهبردهای ارزش آفرینی برای پژوهشهای علوم انسانی به منظور ایجاد دانشگاه نسل چهارم است.

ج) پیشینه پژوهش

مروری بر ادبیات ارزش آفرینی در پژوهشهای علوم انسانی، نشان می‌دهد که اغلب پژوهشهای انجام‌شده در این رابطه، در زمینه ارتقای پژوهشهای علوم انسانی و به عبارتی؛ افزایش تعدد کمی پژوهشها و شناسایی چالشهای آن بوده و پژوهشی که به صورت ویژه، مسئله تبدیل نظریه به عمل در علوم انسانی و کاربردی کردن پژوهشهای علوم انسانی یا به عبارتی فناوری نرم را بررسی کرده باشد، بسیار اندک است. در ادامه، پژوهشهای مرتبط با موضوع، معرفی خواهند شد.

محمودپور و همکاران (1391) در «واکاوی چالشهای فراروی تجاری‌سازی تحقیقات علوم انسانی و ارائه

1. Benworth

یک نظریه زمینه‌ای»، مدل پارادایمی‌ای را برای تجاری‌سازی علوم انسانی مطرح کردند که در مؤلفه‌های آن، موانع و چالش‌های تجاری‌سازی علوم انسانی، شامل ساختار تحقیقات (موانع تحقیق و تکنولوژیک)، عدم سیاست‌های تشویقی، هویت علوم انسانی (موانع ذاتی، نگرشی و آکادمیک)، تضعیف بیش از پیش هویت علمی علوم انسانی و ناتوانی میلی پژوهشگر (عدم مهارت و عدم انگیزش) بیان شده است. مدل رویکرد تجاری‌سازی به تحقیق، این فرصت را برای علوم انسانی فراهم آورده که از حالت نظری و نظریه‌پردازی فاصله بگیرد و دانش و علم تولیدی خود را به جامعه عرضه کند. با کاربردی کردن تحقیقات و فناوری‌های انسانی و فرهنگ به دست آمده از آنها در عرصه عمل و محیط واقعی جامعه، ضمن ایفای نقش تحول‌آفرین خود در رشد و حرکت به سوی پیشرفت و حل مشکلات جامعه، جایگاه مهم و ارزشمند خود را در میان علوم بشری، بازیابی و نگاه عموم جامعه را متوجه اهمیت و کارکرد خود می‌کند.

احمدی و همکاران (1391) موانع و راهکارهای کاربست یافته‌های تحقیقات علوم انسانی را بررسی و در نتیجه، چهار متغیر ویژگی‌های پذیرنده بالقوه، ویژگی‌های پژوهش، ویژگی‌های ارتباطی و ویژگی‌های سازمان را موانع کاربست یافته‌های تحقیقات علوم انسانی معرفی کردند. ایجاد درک محققان از تحقیقات علوم انسانی، تسهیل فرهنگ سازمانی در حمایت از کاربرد یافته‌های پژوهش علوم انسانی، کیفیت پژوهش‌های علوم انسانی در مسئله‌یابی با در نظر گرفتن اولویت‌های پژوهشی و تقویت ارتباط بین محققان و کاربران، از مهم‌ترین راهکارهای پیشنهادی محققان بودند.

در رابطه با تحقیقات خارجی، کشورهای توسعه‌یافته، سرمایه‌گذاری‌های لازم را در زمینه فناوری نرم انجام داده‌اند؛ آنان معتقدند اساساً فناوری نرم به عنوان یک پارادایم جدید در حوزه فناوری، به زودی نگرش همگان را نسبت به صنعت، تولید، پژوهش، آموزش، بازاریابی، کسب و کار و حتی امنیت و دفاع تغییر خواهد داد (زوینگ،¹ 2005). برای نمونه، دولت فرانسه در اواخر قرن بیستم در یک بررسی گسترده آینده‌نگارانه به منظور تعیین مهم‌ترین فناوری‌ها برای این کشور، به این نکته پی برد که در جهان آینده، فناوری‌های نرم نقش بسیار مهمی در تمثیت امور جوامع در ترازهای گوناگون، از امور فردی تا سطح بنگاهها و تا حیطه عمل دولتها بر عهده خواهند داشت. فناوری‌های نرم یا سازمانی، بر نوآوری در عرصه‌های اجتماعی تأکید دارند. از جمله این فناوری‌ها می‌توان به مدیریت دانش، تنظیم محصولات بر مبنای خواست مصرف‌کننده، طراحی متناسب با توانایی‌های حسی به شیوه ترکیبی، ایجاد ابزارهای نظری مناسب برای مدل‌سازی و شبیه‌سازی و قابلیت ردگیری و ایجاد چارچوبها برای هماهنگی در سازمان اشاره کرد. بخش بسیار بزرگی از فناوری‌های نرم، متکی به دانشهایی است که در حوزه علوم انسانی و اجتماعی گسترده شده‌اند. در کشورهای پیشرفته، از توجه صرف به گسترش مرزهای دانش، به تولید انواع

1. Zhouying

253 **◆** راهبردهای ارزش آفرینی در پژوهشهای علوم انسانی اسلامی

فناوری‌های انسانی، فرهنگی و آموزشی روی آورده‌اند. (محمودپور و همکاران، 1391: 5)

(د) روش‌شناسی تحقیق

این پژوهش به صورت توصیفی - تحلیلی با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای، بررسی‌های میدانی در دو مرحله و بهره گرفتن از تکنیک SWOT¹ انجام شد. در مرحله اول برای گردآوری داده‌ها از ابزار مصاحبه اکتشافی و نیمه‌ساختاریافته با خبرگان استفاده شده است. سؤالات مصاحبه در زمینه‌های ماهیت علوم انسانی، پژوهش در علوم انسانی، علوم انسانی اسلامی، کاربردی کردن و تجاری‌سازی علوم انسانی، پژوهشهای علوم انسانی و الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت، ارزش آفرینی در پژوهشهای علوم انسانی اسلامی و فناوری نرم، جهانی شدن و پژوهشهای علوم انسانی تهیه و تنظیم شدند.

در این تحقیق، مصاحبه‌ها تا اشیاع نظری داده‌ها ادامه یافت؛ به گونه‌ای که هر چه به مصاحبه‌های آخر نزدیک تر می‌شد، اطلاعات جدید اضافی مرتبط با موضوع، کمتر به چشم می‌خورد. از مصاحبه هفتم به بعد، تکرار در اطلاعات دریافتی مشاهده شد، اما این روند برای اطمینان، تا مصاحبه دوازدهم ادامه یافت؛ هر چند از مصاحبه نهم به بعد، داده‌ها کاملاً تکراری بودند و به اشیاع رسیده بود.

تحلیل داده‌ها با استفاده از روش کدگذاری باز و محوری و طبقه‌بندی واحدهای متنی موجود به طبقه‌های معنادار و منطقی (تم) انجام شد. در نهایت، نقاط قوت، ضعف، فرصتها و تهدیدهای پیش روی پژوهشهای علوم انسانی با هدف ارزش آفرینی و ایجاد دانشگاه نسل چهارم مبتنی بر علوم انسانی اسلامی، از تحلیل مصاحبه‌ها شناسایی شدند. جداول 1، بیانگر نحوه شکل‌دهی طبقات اصلی از جزء به کل هستند.

---

1. Strength Weakness Opportunity Threat

جدول 1: نقاط قوت پژوهشهای علوم انسانی با هدف ارزش آفرینی

کدگذاری محوری	کدگذاری باز(نقاط قوت)	کد مصاحبه شوندهگان	گزاره‌های کلی ^۱
وجود بندهای لازم در کشور به منظور تحول در علوم انسانی. موجود به جهت آموزش آفرینی در پژوهش های علوم انسانی.	<p>۱. علوم انسانی بنیانی برای علم در حیات بشری از دیدگاه قرآن و احادیث</p> <p>۲. نقش فلسفی علوم انسانی در دوران گذشته در جهت ایجاد تمدن ایرانی - اسلامی</p> <p>۳. وجود گفتمان تحول در علوم انسانی و پژوهش های علوم انسانی در بین دانشگاهها و مراکز علمی جامعه</p> <p>۴. ارتباط بین حوزه‌ها و دانشگاهها در پژوهش های علوم انسانی</p> <p>۵. ارائه ایده آلگویی اسلامی - ایرانی بیشتر توسط علم دینی و ولایت پیدا کردن پژوهش های علوم انسانی در این کشور</p> <p>۶. پژوهش های علوم انسانی هم تولید کننده و هم مصرف کننده است و هم مصرف کند تئوری ها</p> <p>۷. نقش پژوهش های علوم انسانی در تفسیر جهانی سازی و جهانی شدن به فعلی ارتباط علوم انسانی با مناسبات قدرت و توانایی نتایج پژوهش های علوم انسانی در حل مشکلات انسانی و رفاهای</p>	<p>T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7, T8, T9, T10, T11, T12</p>	<p>مقام معظم رهبری تأکید بسیار زیادی بر تحول در علوم انسانی داشته و از دانشگاهیان و خبرگان خواهان ایجاد یک جامعه متفکر در الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت هستند. ارتباط حوزه‌ها با دانشگاهیان، می تواند نقش علوم انسانی در تمدن ایرانی - اسلامی را برجسته تر ساخته و باعث ایجاد یک نگرش مثبت در بین پژوهشگران علوم انسانی باشد. ما باید به این نکته بسیار مهم توجه کنیم که علوم انسانی مبنایی ترین علوم در حیات بشری از دیدگاه قرآن و احادیث بوده که می تواند هم مولد تئوری باشند مانند علوم تربیتی، جامعه شناسی، اقتصاد، علوم سیاسی و هم مصرف کننده آن، مانند بانکداری، مدیریت، تاریخ و... علوم انسانی اسلامی مولد می تواند معضلات و مشکلات روزی و رفاهای جامعه اسلامی را اصلاح کند، لذا با توجه وجود فصلنامه ها و نشریات معتبر علوم انسانی در کشور نیاز هست که پژوهشگران ضمن شناخت مبانی علوم انسانی اسلامی، بتوانند پژوهش های علوم انسانی را کاربردی نمایند.</p>

255 راهبردهای ارزش آفرینی در پژوهشهای علوم انسانی اسلامی

جدول 2: نقاط ضعف پژوهشهای علوم انسانی با هدف ارزش آفرینی

کدگذاری محوری	کدگذاری باز	کد مصاحبه شوندهگان	گزاره‌های کلیدی
<p>رغ مولج ساتخاری در پژوهش های علوم انسان.</p>	<p>W1: نبود فرهنگ پژوهش در علوم انسانی در دانشگاه‌های کشور. W2: کمبود پژوهش های بوم محور و فرهنگ محور کشور. W3: عدم توجه به فناوری‌های نرم (نسل چهارم فناوری). W4: کسبف سلفه شبکه سازی در پژوهشگران علوم انسانی. W5: عدم احساس نیاز جامعه، به پژوهش‌های علوم انسانی. W6: کمبود پژوهشگاهها و مراکز رشد علوم انسانی. W7: ترجمه ای بودن کتب علوم انسانی. W8: نگاه صرف کاربردی به علوم، و عقب ماندن در تولید علوم انسانی اساسی. W9: تقسیم گیری برای پژوهش‌های علوم انسانی توسط نهادهای.</p>	<p>T3, T4, T5, T6, T7, T8, T9, T10, T11, T12</p>	<p>معأسفانه اسانید و پژوهشگران علوم انسانی نتوانستند در مسئولیت‌های مهم وزارت علوم و یا شورای عالی انقلاب فرهنگی باشند؛ بجز یک دوره کوتاه در زمان آقای علی شریحتمداری که از حوزه علوم تربیتی بودند، اکثر وزاری علوم، مهندسیین و یا پزشک بودند، و شاید این یکی از مهمترین ضعف در توسعه فرهنگ پژوهش علوم انسانی، توسعه مراکز رشد علوم انسانی و تولید علوم انسانی اسلامی باشد، به جهت اینکه سیاست گذاری پژوهشی در علوم انسانی نیاز به حمایت مسئولین آموزش عالی دارد. البته ترجمه ای بودن محتوای علوم انسانی، آنهم کتب مربوط به بیش از پنجاه سال گذشته، یکی دیگر از ضعفهای موجود در راه انجام پژوهش های علوم انسانی و کاربردی نمودن این پژوهشها بوده و مانع درک نسل چهارم فناوری؛ بنام فناوری نرم در جامعه شده است.</p>

جدول 3: فرصتهای موجود در پژوهشهای علوم انسانی با هدف ارزش آفرینی

کدگذاری محوری	کدگذاری باز	کد مصاحبه شوندهگان	گزاره های کلیدی
توسعه کارآفرینی در پژوهش های علوم انسانی	<p>01: حرکت جامعه در راستای محوریت همراه سوم به سمت کارآفرینی و اهمیت علوم انسانی در کارآفرینی.</p> <p>02: ارتباط ادیان با علوم انسانی.</p> <p>03: گسترش مطالعات بین رشته‌ای و فرارشته‌ای در دنیا و تاثیر 04: بر انجام پژوهش‌های بین رشته‌ای در دانشگاه- های کشور.</p> <p>05: تغییر در جوهر جهانی و احساس ایجاد تحول در علوم انسانی کشور.</p> <p>06: وجود جشنواره‌های مشترک علوم انسانی در بین کشورهای جهان اسلام.</p> <p>07: مشابهت‌های فرهنگی، دینی، تاریخی، بین اقوام جهان اسلام.</p> <p>08: وجود مراکز تحقیقاتی علوم انسانی، در جهان اسلام.</p> <p>09: ظهور دانشگاه‌های نسل چهارم در دنیا با محوریت فناوری‌های نرم.</p>	T ₁ , T ₂ , T ₃ , T ₄ , T ₅ , T ₆ , T ₇ , T ₈ , T ₉ , T ₁₀ , T ₁₁ , T ₁₂	<p>دنیا به سمت کارآفرینی و اقتصاد دانشی در حال حرکت است، کشورهای توسعه یافته، دانشگاه- های نسل چهارم را که متکی بر فناوری نرم می باشند، ایجاد نموده اند؛ ما باید از کشورهای توسعه یافته که توانستند علوم انسانی را در جامعه شان پیاده‌سازی نمایند و از فناوری‌های نرم استفاده نمایند، درس بگیریم و بتوانیم از ظرفیت های موجود که جهان اسلام وجود دارد به نحو شایسته استفاده نماییم.</p> <p>به نظر ارتباط بین مراکز تحقیقاتی کشورهای اسلامی و همچنین استفاده از متخصصان علوم دینی با نگرش بین رشته ای می تواند در ارزش آفرینی پژوهش‌های علوم انسانی چه در بحث گسترش معرفتی و چه در بحث کاربردی نمودن، مثر تر واقع شود.</p>

257 **◆** راهبردهای ارزش آفرینی در پژوهشهای علوم انسانی اسلامی

جدول 4: تهدیدهای موجود در پژوهشهای علوم انسانی با هدف ارزش آفرینی

کدگذاری محوری	کدگذاری باز	کد مصاحبه شریندگان	گزاره های کلیدی
روش های تحقیق در علوم انسانی	<p>T1: علوم انسانی یک علوم وارداتی</p> <p>T2: پست مدرنیسم و حرکت به سمت تک فرهنگی شدن جهان</p> <p>T3: حرکت جامعه به سمت مصرف گرایی تحت نفیر جهانی شدن و عدم توجه A: به پژوهش های بنیادی و عدم اهتمام به فلسفه علوم انسانی</p> <p>T4: نبود فناوری اطلاعات و فضای مجازی در نظام آموزشی علوم انسانی</p> <p>T5: استفاده از روش تجربی حسی قابل اثبات در علوم غربی و به کاربردن این روش در پژوهش های علوم انسانی</p> <p>T6: عدم توجه به معرفت شناسی، هستی شناسی، انسان شناسی در پژوهش های علوم انسانی به دلیل الگوبرداری از علوم غربی و نبود در آن پژوهش های علوم انسانی کشور</p> <p>T8: وارد نمودن فناوری های سخت همراه با فناوری های نرم به کشور و تاثیر بر جامعه، دانشگاهیان و پژوهشگران</p>	T1, T2, T3, T4, T5, T6, T8, T9, T10, T11	یکی از اشکالات اساسی در پژوهش های علوم انسانی کشورهای غربی، مربوط به روش تحقیق است که آنها اعتقاد دارند علم حقیقی چیزی است که فقط با روش تجربه حسی قابل اثبات باشد و بتوان نتایج تجربه را به دیگران ارائه داد. لذا مبانی معرفت شناسی، هستی شناسی، جایگاهی نداشته که این روش وارد علوم انسانی کشور ما هم شده و ما هم در دنیای پست مدرنیسم و تک فرهنگی شدن، از غرب الگوی نامناسبی را اقتباس کردیم. علوم انسانی اسلامی هم نیاز به پژوهش های بنیادی دارد و هم پژوهش های کاربردی؛ هر چند پژوهش بنیادی در ذات خود کاربردی می باشد.

ه) نتایج و یافته های پژوهش

با به کارگیری تکنیک SWOT، علاوه بر شناخت و بررسی چالشهای عمده ارزش آفرینی در علوم انسانی و فناوری های نرم، وضعیت کنونی و موانع پیش رو بررسی و تحلیل می شود. برای گردآوری داده ها به دو صورت کمی و کیفی، به بررسی مدارک و مستندات، نظرسنجی از مخاطبان، ذی نفعان و خبرگان و تحلیل مطالعات پرداخته شد. پس از تجزیه و تحلیل داده های حاصل از بررسی مدارک و مستندات، مطالعات تطبیقی و نظرسنجی های به عمل آمده، عوامل راهبردی درونی شامل نقاط قوت و نقاط ضعف، همراه با عوامل راهبردی بیرونی شامل فرصتها و تهدیدهای پیش روی پژوهشهای علوم انسانی، شناسایی شدند.

جداول 5 و 6، مسیر استخراج ماتریس ارزیابی SWOT را نشان می دهد که منجر به ارائه راهبردهای مربوطه می شود. این جداول، نتایج کلی را در زمینه قوتها، ضعفها، فرصتها و تهدیدهای پژوهشهای علوم انسانی، بر اساس وزن دهی و امتیازبندی نشان می دهند.

دامنه وزندهی از صفر (اهمیت ندارد) تا یک (بسیار مهم است) و وزن داده شده به هر عامل، بیانگر

اهمیت نسبی آن در موفقیت است. صرف نظر از اینکه آیا عامل مد نظر یک نقطه قوت و ضعف داخلی به حساب آید، باید به عاملی که دارای بیشترین اثر در عملکرد است، بالاترین وزن را داد. مجموع این وزنها باید برابر یک شود. سپس به هر یک از این عوامل نمره یک تا چهار داده می‌شود. نمره یک بیانگر ضعف اساسی، نمره دو ضعف کم، نمره سه بیانگر نقطه قوت و نمره چهار نشان‌دهنده قوت بسیار بالای عامل مورد بحث است.

برای تعیین نمره نهایی هر عامل، وزن هر عامل در نمره آن ضرب می‌شود. مجموع نمرات نهایی هر عامل محاسبه و نمره نهایی ماتریس عوامل درونی مشخص می‌شود. در این مطالعه برای وزن‌دهی و امتیازدهی، از 50 پرسشنامه ارسالی به اساتید علوم انسانی دانشگاه و اساتید حوزه‌های استان مازندران استفاده شد. ماتریس ارزیابی عوامل خارجی ابزاری برای تجزیه و تحلیل نحوه پاسخگویی و مواجهه مدیران با فرصتها و تهدیدهای خارج از منطقه است. کلیه مراحل در ماتریس عوامل بیرونی، همانند ماتریس عوامل داخلی است.

در این مطالعه، 18 عامل راهبردی درونی شامل 9 عامل راهبری قوت و 9 عامل راهبردی ضعف، 15 عامل راهبردی بیرونی شامل هشت عامل راهبردی فرصت و هفت عامل راهبردی تهدید (در مجموع 33 عامل راهبردی) به منظور ارزش‌آفرینی در پژوهشهای علوم انسانی با هدف ایجاد دانشگاه نسل چهارم، در نظام آموزشی ایران شناسایی شدند.

بعد از استخراج ماتریس SWOY؛ راهبردهای SO، ST، WO، WT به منظور ارزش‌آفرینی در پژوهشهای علوم انسانی و با هدف ایجاد دانشگاه نسل چهارم ارائه شده است.

259 **◆** راهبردهای ارزش آفرینی در پژوهش‌های علوم انسانی اسلامی

جدول 5: ماتریس ارزیابی عوامل راهبردی داخلی (نقاط قوت و نقاط ضعف) پژوهش‌های علوم انسانی در کشور

ردیف	عوامل راهبردی داخلی	وزن (۰-۱)	امتیاز وضع موجود (۱-۴)	امتیاز وضع دار
قوت				
الف	علوم انسانی منبایی‌ترین علوم در حیات بشری از دیدگاه قرآن و احادیث	۱/۱	۴	۱/۴
ب	نقش اساسی علوم انسانی در دوران گذشته در جهت ایجاد تمدن ایرانی - اسلامی	۱/۰۷	۳	۱/۲۱
پ	وجود گفتمان تحول در علوم انسانی و پژوهش‌های علوم انسانی در بین دانشگاهیان و خیرگان جامعه	۱/۰۵	۳	۱/۱۵
ج	ارتباط بین حوزه‌یان و دانشگاهیان در پژوهش‌های علوم انسانی	۱/۰۵	۳	۱/۱۵
چ	ارائه ایده الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت توسط مقام معظم رهبری و اهمیت پیدا کردن پژوهش‌های علوم انسانی در این الگو	۱/۰۵	۳	۱/۱۵
ح	پژوهش‌های علوم انسانی هم تولید کننده و مولد تئوریک هست و هم مصرف کننده تئوری‌ها؛ (تولید کننده مانند علوم تریش، جامعه شناسی، اقتصاد، علوم سیاسی و مصرف کننده مانند بانکداری، مدیریت، تاریخ و...)	۱/۰۳	۲	۱/۰۶
خ	نقش پژوهش‌های علوم انسانی در تغییر جهانی سازی و جهانی شدن به دلیل ارتباط علوم انسانی با بین اسلام	۱/۰۳	۲	۱/۰۶
د	قدرت و توانایی نتایج پژوهش‌های علوم انسانی در حل مشکلات انسانی و رفتاری.	۱/۰۸	۴	۱/۳۲
ذ	وجود فصلنامه‌ها، نشریات، انتشارات و مراکز چاپ مخصوص علوم انسانی	۱/۰۴	۳	۱/۱۲
	جمع قوت‌ها	۱/۵۰	۲۷	۱/۶۲

ردیف	عوامل راهبردی داخلی	وزن (۰-۱)	امتیاز وضع موجود (۱-۴)	امتیاز وضع دار
ضعف				
الف	نبود فرهنگ پژوهش در علوم انسانی در دانشگاه‌های کشور	۱/۰۶	۳	۱/۱۸
ب	کمبود پژوهش‌های بوم محور و فرهنگ محور کشور	۱/۰۵	۳	۱/۱۵
پ	عدم توجه به فناوری‌های نرم (مثل چهارم فناوری)	۱/۱	۴	۱/۴
ج	ضعف سامانه شبکه سازی در پژوهشگران علوم انسانی	۱/۰۳	۲	۱/۰۶
چ	عدم احساس نیاز جامعه به پژوهش‌های علوم انسانی	۱/۰۵	۳	۱/۱۵
ح	کمبود پژوهشکده‌ها و مراکز رشد علوم انسانی	۱/۰۶	۳	۱/۱۸
خ	ترجمه ای بودن کتب علوم انسانی	۱/۰۵	۴	۱/۲۰
د	نگاه صرف کاربردی به علوم ، و عقب ماندن در تولید علوم انسانی	۱/۰۴	۳	۱/۱۲
ذ	تصمیم‌گیری برای پژوهش‌های علوم انسانی توسط مهندسين	۱/۰۶	۴	۱/۲۴
	جمع ضعف‌ها	۱/۵۰	۲۹	۱/۶۸
	جمع عوامل داخلی	۱	۵۶	۳/۳

با توجه به جدول 5 از دیدگاه اساتید و خیرگان علوم انسانی، «علوم انسانی منبایی‌ترین علوم در حیات بشری از دیدگاه قرآن و احادیث» با امتیاز 0/4 و «نقش علوم انسانی در دوران گذشته در راستای تمدن اسلامی - ایرانی» با امتیاز 0/15، مهم‌ترین نقاط قوت به حساب می‌آیند. همچنین «عدم توجه به فناوری‌های نرم» با امتیاز 0/4 و «تصمیم‌گیری مهندسين برای علوم انسانی» با امتیاز 0/24، مهم‌ترین نقاط ضعف از

دیدگاه خبرگان علوم انسانی در راستای ارزش آفرینی برای پژوهشهای علوم انسانی محسوب می شوند.

جدول 6: ماتریس ارزیابی عوامل راهبردی خارجی (فرصتها و تهدیدها) پژوهشهای علوم انسانی در کشور

ردیف	عوامل راهبردی خارجی	وزن (۰-۱)	امتیاز وضع موجود (۱-۴)	امتیاز وضع دار
فرصت				
الف	حرکت جامعه در راستای مأموریت هزاره سوم به سمت کارآفرینی و اهمیت علوم انسانی در کارآفرینی.	۰/۰۶	۳	۰/۱۸
ب	ارتباط ادیان با علوم انسانی.	۰/۱	۴	۰/۴
پ	گسترش مطالعات بین رشته‌ای و فرارشته‌ای در دنیا و تاثیر بر انجام پژوهش‌های بین رشته‌ای در دانشگاه‌های کشور.	۰/۰۵	۳	۰/۱۵
ج	تغییر در جوامع جهانی و احساس ایجاد تحول در علوم انسانی کشور.	۰/۰۸	۴	۰/۳۲
چ	وجود جشنواره‌های مشترک علوم انسانی در بین کشورهای جهان اسلام.	۰/۰۴	۲	۰/۰۸
ح	ظهور دانشگاه‌های نسل چهارم در دنیا با محوریت فناوری‌های نرم.	۰/۰۵	۳	۰/۱۵
خ	وجود مراکز تحقیقاتی علوم انسانی، در جهان اسلام.	۰/۰۷	۳	۰/۲۱
د	مشابهت‌های فرهنگی، دینی، تاریخی بین اقوام جهان اسلام.	۰/۰۵	۳	۰/۱۵
جمع فرصتها				
		۰/۵۰	۲۵	۱/۶۴
ردیف	عوامل راهبردی خارجی	وزن (۰-۱)	امتیاز وضع موجود (۱-۴)	امتیاز وضع دار
تهدیدها				
الف	علوم انسانی یک علوم وارداتی.	۰/۱۵	۴	۰/۶۰
ب	پست مدرنیسم و حرک به سمت تک فرهنگی شدن جهان.	۰/۰۵	۳	۰/۱۵
پ	حرکت جامعه به سمت مصرف گرایی تحت تاثیر جهانی شدن و عدم توجه به پژوهش‌های بنیادی و عدم اهتمام به فلسفه علوم انسانی.	۰/۰۶	۴	۰/۲۴
ج	ورود فناوری اطلاعات و فضای مجازی در نظام آموزش علوم انسانی.	۰/۰۴	۲	۰/۰۸
چ	استفاده از روش تجریمی حسی قبل اثبات در علوم غربی و به کار بردن این روش در پژوهش‌های علوم انسانی اسلامی.	۰/۰۵	۳	۰/۱۵
ح	عدم توجه به معرفت شناسی، هستی شناسی، انسان شناسی در پژوهش‌های علوم انسانی به دلیل الگوبرداری از علوم غربی و نفوذ در آن پژوهش‌های علوم انسانی کشور.	۰/۰۶	۴	۰/۲۴
خ	وارد نمودن فناوری‌های سخت همراه با فناوری‌های نرم به کشور و تاثیر بر جامعه، دانشگاهیان و پژوهشگران.	۰/۰۹	۴	۰/۳۶
جمع تهدیدها				
		۰/۵۰	۲۴	۱/۸۲
جمع عوامل خارجی				
		۱	۴۹	۳/۴۶

با توجه به جدول 6، از دیدگاه اساتید و خبرگان علوم انسانی، «ارتباط ادیان با علوم انسانی» با امتیاز 0/4 و «تغییر در جوامع جهانی و احساس ایجاد تحول در علوم انسانی کشور» با امتیاز 0/32، مهم ترین فرصت به حساب می آیند. همچنین «علوم انسانی وارداتی» با امتیاز 0/6 و «عدم توجه به معرفت شناسی در روش تحقیق علوم انسانی» و همچنین «حرکت جامعه به سمت مصرف گرایی» و «عدم احساس نیاز به پژوهشهای بنیادی» هر دو با امتیاز 0/24، مهم ترین تهدید پیش رو برای ارزش آفرینی در پژوهشهای علوم انسانی از دیدگاه خبرگان علوم انسانی محسوب می شوند.

261 **راهبردهای ارزش آفرینی در پژوهشهای علوم انسانی اسلامی**

نمودار 2: تدوین راهبردهای ماتریس SWOT ارزش آفرینی در پژوهشهای علوم انسانی

در نمودار 2، راهبردهای ارزش آفرینی در پژوهشهای علوم انسانی به منظور بسترسازی برای دانشگاه نسل چهارم ارائه شده است. این راهبردها نتیجه مصاحبه با خبرگان علوم انسانی و همچنین استخراج شده از ماتریس SWOT است.

نتایج یافته های این تحقیق نشان می دهد که به منظور ارزش آفرینی در پژوهشهای علوم انسانی و به عبارتی؛ کاربردی شدن علوم انسانی در متن جامعه، نیازمند رویکردی ترکیبی بین فناوری سخت و نرم و در واقع؛ توسعه علوم بین رشته ای و ارتباط علوم انسانی با علوم فنی مهندسی ایم و از طرفی، در راستای ایجاد دانشگاه اسلامی و علوم انسانی اسلامی، پیوند حوزویان با دانشگاهیان در علوم انسانی یک سیاستگذاری مهم در نگاه تحولی به علوم انسانی اسلامی و کاربردی شدن پژوهشهای این علوم در جامعه ایرانی اسلامی است. نگاه کارآفرینانه، تحول گرایانه، ساختارگرایانه و روش شناسی در ارزش آفرینی پژوهشهای علوم انسانی، از مهم ترین نتایج این تحقیق بوده که نیازمند حمایت تصمیم گیران و خبرگان دانشگاهی از پژوهشهای علوم انسانی است.

با توجه به اینکه یکی از نتایج تجزیه و تحلیل داده ها، توجه به فناوری های نرم در کنار فناوری های

سخت است؛ بنابر این، بستر حرکت به سمت فناوری‌های نرم در جامعه ایرانی اسلامی، کاربردی بودن پژوهش‌های علوم انسانی است که این نتیجه با دیدگاه مقام معظم رهبری مبنی بر جهت‌ساز بودن علوم انسانی مطابقت دارد. یکی دیگر از یافته‌های این تحقیق، راهبرد تحول در پژوهش‌های علوم انسانی بود که با یافته‌های تحقیق احمدی و همکاران (1391) مطابقت دارد. همچنین یافته‌های دیگر تحقیق که بر مبنای راهبرد کارآفرینی در علوم انسانی بوده، اهمیت مراکز رشد علوم انسانی و پژوهشکده‌ها و شرکتهای زایشی علوم انسانی را نشان می‌دهند. حوزه فناوری نرم که در راهبرد ساختاری، راهبرد تحول، راهبرد کارآفرینی و راهبرد روش‌شناختی بر آن تأکید شده، با نتایج یافته‌های زوئینگ (2006) مطابقت دارد.

و) بحث و نتیجه‌گیری

با تغییر رویکردهای توسعه از منبع‌محور بودن به دانش‌محوری (توسعه دانش‌بنیان) در بخشهای مختلف، برداشتها و کارکردهای مورد انتظار از پژوهش و توسعه فناوری، از «تمرکز بر پژوهش برای پژوهش» همانند گزارش، کتاب و مقاله، و امتیاز و اعتبار، به «پژوهش برای توسعه» (مشارکت در فرایندهای توسعه از طریق تولید و انتقال دانش و فناوری) تغییر یافته است. ارائه ضرورتها و سازوکارهای توسعه دانش‌بنیان (مانند سرمایه‌گذاری در ظرفیتهای علم و فناوری و پژوهشها) در برنامه‌ها و سیاستهای کلان توسعه‌ای کشور، مانند سند چشم‌انداز بیست ساله، برنامه‌های توسعه‌ای اخیر کشور و نقشه جامع علمی کشور؛ تغییر ساختار سازمانی متمرکز پژوهش و توسعه (با محوریت دولت) و طراحی نظام ملی نوآوری مبتنی بر مشارکت دست‌اندرکاران مختلف و شکل‌گیری ساختارهای جدید مانند مراکز رشد فناوری و کارآفرینی، پارکهای علم و فناوری، فن‌بازارها و غیره در راستای تولید، انتقال و تجاری‌سازی پژوهشها و فناوری، تأکید بر کارکرد پژوهشها و فناوری دانشگاهها و لزوم ساماندهی پژوهشهای دانشگاهی در نظام ملی نوآوری کشور مطرح است. اما آنچه در این میان نیاز به توجه مسئولان و خبرگان دانشگاهی دارد، پژوهشهای علوم انسانی است. اساتید و پژوهشگران علوم انسانی، هم در تولید فکر و انجام پژوهشهای بنیادی و هم در کاربردی کردن این پژوهشها با توجه به نیاز جامعه، نقش بسیار اساسی دارند؛ بسترساز حرکت به سمت کاربردی کردن علوم انسانی اسلامی، وجود دانشگاههای نسل چهارم در راستای انتقال فناوری نرم، همراه با فناوری سخت است.

در این پژوهش با استفاده از تکنیک تحلیل SWOT و نتایج مصاحبه کیفی با خبرگان علوم انسانی اسلامی؛ 14 راهبرد عملیاتی در کنار چهار راهبرد اصلی در راستای ارزش‌آفرینی پژوهشهای علوم انسانی به منظور خلق دانشگاه نسل چهارم به شرح ذیل ارائه می‌شود:

263 راهبردهای ارزش آفرینی در پژوهشهای علوم انسانی اسلامی

1. راهبردهای اصلی:

- راهبرد تحول در علوم انسانی و پژوهشهای علوم انسانی؛
- راهبرد کارآفرینی در پژوهشهای علوم انسانی؛
- راهبرد روشهای تحقیق پژوهشهای علوم انسانی؛
- راهبرد ساختاری در پژوهشهای علوم انسانی.

2. راهبردهای عملیاتی:

- استفاده از اساتید برجسته حوزوی در تدوین جایگاه علوم انسانی و پژوهشهای علوم انسانی در الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت.
- تبیین مفاهیم فناوری‌های نرم و ارتباط آن با فناوری‌های سخت در دانشگاههای کشور.
- حرکت دانشگاههای کشور به سمت نسل چهارم دانشگاهی.
- گسترش رشته‌های تحصیلی بین رشته‌ای و فرارشته‌ای با هدف کاربردی کردن نظریه‌ها و پژوهشهای علوم انسانی.
- ایجاد ارتباط پژوهشگران علوم انسانی با پژوهشکده‌ها و مراکز رشد علوم انسانی.
- نیازسنجی پژوهشهای علوم انسانی با محوریت فناوری‌های نرم.
- توسعه تحقیقات علوم انسانی در دانشگاههای جهان اسلام با محوریت جامعه کارآفرین اسلامی.
- انجام پژوهشهای بین رشته‌ای با در نظر گرفتن فناوری‌های نسل چهارم.
- استفاده از روشهای استدلال عقلانی، عرفانی و شهودی در پژوهشهای علوم انسانی (علاوه بر استفاده از روشهای تحقیق تجربی در علوم انسانی).
- توسعه پژوهشهای معرفت‌شناسی و هستی‌شناسی و انسان‌شناسی در تحقیقات علوم انسانی.
- توسعه پژوهشهای بنیادی علوم انسانی با رویکرد تولید علم.
- حضور فعال اساتید و پژوهشگران علوم انسانی در مسئولیتهای کلان آموزشی، به ویژه وزارت علوم و شورای عالی انقلاب فرهنگی.
- حمایت مسئولان از توسعه پژوهشکده‌ها، مراکز رشد و شرکتهای زایشی پژوهشی علوم انسانی.
- برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در پژوهشهای مهندسی فرهنگی کشور با محوریت علوم انسانی در دنیای پست مدرنیسم و پست پست مدرنیسم.

3. پیشنهادها

با در نظر گرفتن این نکته که در الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت، هم تولید علم و نظریه پردازی و هم کاربرد علم مد نظر مقام معظم رهبری است؛ پیشنهادهای کاربردی در راستای این الگو و همچنین با هدف ایجاد دانشگاه نسل چهارم؛ به شرح ذیل ارائه می شود:

- ایجاد مراکز رشد علوم انسانی اسلامی در دانشگاهها.
  - توسعه پژوهشکده های علوم انسانی اسلامی.
  - تدوین آیین نامه تشخیص صلاحیت شرکتهای دانش بنیان در حوزه علوم انسانی و فناوری های نرم توسط معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری.
  - تدوین آیین نامه ایجاد دانشگاه نسل چهارم و توصیه به دانشگاه به منظور حرکت در راستای دانشگاه نسل چهارم توسط وزارت علوم، معاونت علم و فناوری ریاست جمهوری، شورای عالی انقلاب فرهنگی.
  - تدوین سیاستگذاری های پژوهشی در حوزه فناوری های نرم توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی.
  - بازنگری کتب علوم انسانی با همکاری حوزه و دانشگاه و حرکت به سمت تدوین کتب تخصصی علوم انسانی با محتوای کارآفرینی و با تاکید بر فناوری های نرم.
  - بازنگری کتب ترجمه شده علوم انسانی توسط خبرگان دانشگاهی و حوزوی.
  - گسترش رشته های تحصیلی بین رشته ای و فرارشته ای در علوم انسانی دانشگاهها توسط وزارت علوم.
  - پیاده سازی پیوستهای فرهنگی در اجرای طرحهای مهندسی کشور توسط اساتید علوم انسانی.
  - ارتباط بین فناوری های سخت با فناوری های نرم در هماهنگی بین علوم فنی - مهندسی با علوم انسانی.
  - برگزاری کارگاههای آموزشی با عناوین فناوری های نرم و همچنین الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت برای دانشجویان و اساتید علوم انسانی.
- تسهیل در برقراری ارتباط بین دانشگاههای علوم انسانی با جامعه و صنعت.

265 راهبردهای ارزش آفرینی در پژوهشهای علوم انسانی اسلامی

منابع

- احمدی، محمد؛ صمد رسولزاده اقدم و یوسف محمدی فر (1391). «موانع و راهکارهای کاربست یافته‌های تحقیقات علوم انسانی». *مطالعات بین رشته‌ای در علوم انسانی*، دوره چهارم، ش 2: 17-34.
- امام خامنه‌ای، سید علی (1388). «سخنرانی در دیدار استادان و دانشجویان دانشگاههای کوردستان». 88/2/27. قابل دسترس در: www.leader.ir
- امام خامنه‌ای، سید علی (1388). «سخنرانی در دیدار جمعی از اساتید دانشگاهها». 88/6/8. قابل دسترس در: www.leader.ir
- امام خامنه‌ای، سید علی (1386). «سخنرانی در دیدار نخبگان جوان». 86/6/12. قابل دسترس در: www.leader.ir
- امام خمینی، سید روح‌الله (1377). صحیفه امام. تهران: دفتر حفظ و نشر آثار امام خمینی (ره).
- ذوالفقاری، عاطفه؛ سید رضا حجازی و آرتا فرهودی (1390). «جایگاه شرکتهای زایشی دانشگاهی در توسعه کارآفرینی در دانشگاهها». *پارکها و مراکز رشد*، سال هفتم، ش 37.
- ستاری، سورنا (1394). «انتقال فناوری یادگرفنی است: نه خریدنی». *روزنامه همشهری*، 25 اسفند، ش 6780: 8.
- عالی پور، علیرضا و ترانه عنایتی (1393). «پیشنهاد مدل مراکز رشد زایشی علوم انسانی دانشگاهی - حرکت به سمت دانشگاههای نسل چهارم». *پارکها و مراکز رشد*، سال دهم، ش 39: 28-20.
- عنایتی، ترانه؛ کیومرث نیاز آذری و علیرضا عالی پور (1392). «تبیین عوامل کلیدی استقرار مدیریت دانش در سازمانهای آموزشی دریایی». *مطالعات بین رشته‌ای دانش راهبردی*، ش 81.
- محمودپور، بختیار؛ حمید رحیمیان، عباس عباس پور و علی دلاور (1391). «واکاوی چالشهای فرا روی تجاری سازی تحقیقات علوم انسانی و ارائه یک نظریه زمینه‌ای». *ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی*، دوره دوم، ش 2: 30-2.
- مکی نیری، پرینسا (1391). «افزایش شناخت: راهی برای کاربردی کردن علوم انسانی». *پژوهش کاربردی در علوم انسانی*، ش 26.
- میرزا امینی، محمدرضا (1385). «فناوری نرم و نسل چهارم آینده‌نگاری فناوری». *پارکها و مراکز رشد*، سال دوم، ش 8: 68-1.
- Ahmadi, Mohammad; Samad Rasoulzadeh Aghdam & Yousef Mohammadifar (2012). "Obstacles and Solutions to the Findings of the Humanities Research". *Journal of Interdisciplinary Studies in Humanities*, Vol. 4, 2: 17-34.
- Aliepour, Alireza & T. Enayati (20154). "The Proposed Model of Incubators of the University of the Humanities - Moving to the Fourth Generation Universities". *Journal of Parks and Incubators*, Year 10, No. 39: 20-28.
- Benn worth, P.S. & D.R. Charles (2004). "Overcoming Learning Uncertainties in the Innovation Process: the Contribution of Clustering to Firms' Innovation Performance". In: R. Oakey, W. Doring & S. Kauser

- (eds.). *New Technology Based Firms in the New Millennium*. Vol. 3. London: Pergamum.
- Enayati, Taraneh; Kiomars Niyaz Azari & Alireza Aliepour (2013). "Explaining the Key Factors of Establishing Knowledge Management in Marine Educational Organizations". *Journal of Strategic Knowledge Studies*, No. 81.
  - Etzkowitz, H. (2003). "Research Groups as "Quasi-Firms": the Invention of the Entrepreneurial University". *Research Policy*, Vol. 32: 109-218.
  - Imam Khamenei (2007). "The Speech in a Meeting with the Young Elite". Available at: www.Leader.ir
  - Imam Khamenei (2009). "The Speech in a Meeting with a Group of University Professors". Available at: www.Leader.ir.
  - Imam Khamenei (2009). "The Speech in a Meeting with the Professors and Students of the Kurdistan Universities". Available at: www.Leader.ir.
  - Imam Khomeini (1998). *Sahifeh Imam*. Tehran: Office of Preservation and Publication of Imam Khomeini's Works.
  - Mahmoodpour, Bakhtiar; Hamid Rahimian, Abbas Abbaspour & Ali Delaware (2013). "Examining Challenges for the Commercialization of Humanities Research and Presenting a Grounded Theory". *Quarterly Journal of Innovation and Creativity in the Humanities*, Vol. 2, No. 2: 2-30.
  - Maki Nayyeri, Parisa (2012). "Increasing Recognition; A Way to Applicable to the Humanities". *Journal of Applied Research in Humanities*, No. 26.
  - Mirza Amini, Mohammad Reza (2006). "Soft Technology and the Fourth Generation Technology Forecasting". *Journal of Parks and Growth Centers*, Second Year, No. 8: 1-68.
  - Sattari, Sorena (2015). "Transmission is a Learning Technology, Not Bought". *Hamshahri Newspaper*, March 25, No. 6780: 8.
  - Wadsworth, J. (2012). "Global R&D Funding Forecast: R&D Spending Growth Continues while Globalization Accelerates". *Battelle and R&D Magazine* (www.rdmag.com).
  - Zhouying, Jin (2005). *Global Technological Change; From Hard Technology to Soft Technology*. Translated by Kelvin W. Willoughby. Bristol: UK.
  - Zolfaghari, Atefeh; Sayyed Reza Hejazi & Arta Farhoudi (2011). "Academic Generation Companies Position in Entrepreneurship Development in Universities". *Journal of Parks and Growth Centers*, Vol. 7, No. 37.

